

Відгук

про дисертаційне дослідження Бєляєвої Карини Юрїївни
«Підготовка майбутніх соціальних педагогів до соціально-педагогічного
супроводу обдарованих школярів»,
поданого на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук
зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Ступінь актуальності обраної теми. Важливість проблеми підготовки майбутніх соціальних педагогів до соціально-педагогічного супроводу обдарованих школярів, розгорнутої у дисертації є беззаперечною, адже на етапі розвитку високотехнологічного сучасного суспільства особливої значущості набуває питання особистісного розвитку дітей, здатних досягати успіхів у своїй діяльності. Важливим фактором для реалізації цих вимог та першочерговим завданням для вищих педагогічних навчальних закладів виступає підготовка компетентних фахівців соціально-педагогічної сфери, здатних здійснювати захист та підтримку в розкритті їх творчого потенціалу.

Своєчасність і важливість наукового дослідження посилюється ще й обґрунтованими дисертанткою суперечностями, які об'єктивно існують у навчальному процесі сучасного вищого навчального закладу, а зокрема: між об'єктивною суспільною потребою в наданні соціально-педагогічної підтримки в навчанні, розвитку й соціалізації обдарованих школярів і низьким рівнем готовності соціальних педагогів до роботи в цьому напрямі; між необхідністю вирішення проблеми здійснення соціально-педагогічного супроводу обдарованих школярів і недостатнім рівнем її розробки в науці та в практиці ЗНЗ; між необхідністю підготовки майбутніх соціальних педагогів до соціально-педагогічного супроводу обдарованих школярів і не розробленістю науково-технологічного та навчально-методичного забезпечення для її здійснення.

Актуальність і значущість дослідження підтверджується й тим, що воно є складовою напрямку науково-дослідної роботи кафедри початкової, дошкільної та професійної освіти «Сучасні освітньо-виховні технології в підготовці

учителів» (державний реєстраційний номер 0111U008876 від 25.10.2011 р.) та кафедри соціальної педагогіки «Інновації в підготовці майбутнього фахівця до соціально-педагогічної діяльності» (державний реєстраційний номер 0112U002000 від 16.01.2012 р.) Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди.

Таким чином, виконане дослідження безумовно є актуальним і відповідає вимогам сьогодення щодо пошуку шляхів реформування освіти в цілому та вищої освіти зокрема й водночас є таким, що заслуговує на визнання його необхідності та доцільності впровадження отриманих результатів.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Аналіз тексту дисертації, автореферату та змісту публікацій дисертантки дають змогу дійти висновку про наукову обґрунтованість і достовірність дослідження на теоретичному та практичному рівнях.

Ретельне вивчення джерельної бази (372 найменування), яке здійснила здобувачка, дало змогу достатньо переконливо обґрунтувати базове поняття «соціально-педагогічний супровід обдарованих школярів» як вид соціально-педагогічної підтримки таких учнів, а результати аналізу наукових джерел стали підґрунтям для визначення провідних концептуальних підходів, як от: системного, компетентнісного, особистісно-діяльнісного, котрі було покладено в основу педагогічної технології підготовки майбутніх соціальних педагогів до означеного супроводу.

Наукові положення дослідження та розроблене навчально-методичне забезпечення використовуються в освітньому процесі Харківського національного педагогічного університету ім. Г.С. Сковороди (довідка № 01-384 від 30.06.2010 р.), Харківської гуманітарно-педагогічної академії (довідка № 01-12/530 від 20.06.2012 р.), Харківської державної академії культури (акт № 38-01-523 від 11.06.2012 р.), Херсонського державного університету (акт № 07-12/776 від 11.04.2012 р.), Безлюдівського юридичного ліцею (акт № 01-15/240 від 10.12.2012 р.).

Апробація результатів дослідження є достатньою і підтверджується участю дисертантки у науково-практичних конференціях міжнародного, всеукраїнського та регіонального рівнів.

Достовірність і новизна наукових положень, висновків і рекомендацій. Достовірність результатів дисертаційного дослідження К.Ю. Беляєвої є незаперечною та забезпечується теоретичною обґрунтованістю вихідних позицій; застосуванням комплексу теоретичних та емпіричних методів наукового дослідження; широкою апробацією дослідження.

Інноваційний характер одержаних результатів простежується за всіма параметрами наукової новизни, а саме: уперше обґрунтовано й експериментально перевірено технологію підготовки майбутніх соціальних педагогів до соціально-педагогічного супроводу обдарованих школярів, що передбачає поглиблення професійно-навчальної мотивації студентів, розвиток їхньої емоційно-почуттєвої сфери, формування в них професійно-фасилітаційної позиції; усвідомлення майбутніми соціальними педагогами значущості підготовки до соціально-педагогічного супроводу обдарованих школярів, оволодіння студентами необхідними знаннями для його здійснення; розвиток педагогічного мислення; опанування майбутніми соціальними педагогами вміннями та набуття досвіду здійснення соціально-педагогічного супроводу обдарованих школярів.

Узгоджуються з логікою розробленої технології й етапи, на яких вона реалізується, а саме: організаційно-підготовчий, мотиваційно-почуттєвий, когнітивно-світоглядний, процесуально-досвідний, рефлексивно-корегувальний.

Уточнення суті базового поняття «соціально-педагогічний супровід обдарованих школярів» сприяло чіткому визначенню шляхів соціально-педагогічної підтримки таких учнів. На засадах ідей системного аналізу з'ясовано зміст структурних компонентів (мотиваційного, теоретичного, практичного, особистісного) готовності соціального педагога до соціально-педагогічного супроводу обдарованих школярів та критерії їх оцінювання (мотиваційно-особистісний; когнітивний; процесуально-діяльнісний; рефлексивно-оцінний) з показники рівнів сформованості.

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації та в опублікованих працях. Основні наукові положення дисертаційного дослідження, висновки та рекомендації достатньо повно представлено в друкованих працях: 17 одноосібних публікаціях, із них 12 – у наукових фахових виданнях України, 1 – у зарубіжних виданнях, 2 – в інших виданнях та збірниках матеріалів конференцій. Проміжні та кінцеві результати дослідження публікувалися впродовж 2013-2016 років.

Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, додатків та списку використаних джерел. Логіка і послідовність викладу тексту наукової праці підпорядковуються виконанню поставлених завдань дослідження.

Серед позитивного слід зазначити те, що дисертанткою сформульований цілісний науковий апарат дослідження з належним визначенням його провідних елементів: об'єкта, предмета, мети, завдань, гіпотези, які у процесі послідовного вирішення отримали доречні вичерпні формулювання шляхів, що забезпечували створення сприятливих умов комфортного середовища, необхідних для розвитку, саморозвитку й соціалізації учнів; розкриття та реалізацію їхнього внутрішнього потенціалу; подолання психологічних бар'єрів у взаємодії з однолітками, учителями й батьками; захист прав школярів на унікальність, неповторність думки, на розвиток і вдосконалення здібностей та обдарувань.

Відтак, обрання логіки та структури наукового дослідження забезпечило розв'язання завдань, поставлених у руслі двох методологічних стратегій: дескриптивної, яка передбачала обґрунтування процесу підготовки майбутніх соціальних педагогів з визначенням змісту структури їх готовності до відповідного супроводу обдарованих школярів та перспективної, яка пов'язана із визначенням педагогічної технології як провідної ідеї авторської позиції.

Ретельний науково-теоретичний аналіз дисертаційної роботи дозволив виокремити сильні сторони наукового дослідження, що є значущим внеском у соціально-педагогічну теорію та практику. Наприклад, з'ясовано, що зміст означеного супроводу обдарованих школярів передбачає підготовку майбутніх

фахівців проявляти, наприклад, педагогічну рефлексію, педагогічну самосвідомість, розвинуте педагогічне мислення, специфічні здібності та якості особистості, які сприяють умотивованій професійній діяльності щодо діагностики негативних чинників соціалізації обдарованих школярів у середовищі загальноосвітнього навчального закладу; попередження виникнення проблем особистісного розвитку й соціалізації дитини; допомогу (сприяння) дитині в налагодженні міжособистісних взаємин (їх розвиток, корекція, вплив на оточення); подолання порушень емоційно-вольової сфери учнів тощо.

Авторка із розумінням справи розробляє експериментальну перевірку висунутої гіпотези на трьох взаємопов'язаних етапах: констатувальному, формальному, контрольному. Відмітимо, що докладно описано формувальний експеримент, який влучно відображає види професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів та комплекс форм, методів, засобів реалізації відповідної технології підготовки майбутніх фахівців до соціально-педагогічного супроводу обдарованих школярів.

Слід зазначити, що кожний розділ наукового дослідження має свою наукову значущість, слугує науковим підґрунтям для наступного розділу, у результаті об'єднання усіх розділів вимальовується цілісне дослідження, вагомість якого підтверджується використанням методів математичної статистики.

Аналіз дисертації дає підстави стверджувати, що у процесі дослідження здобувачкою виконано значний обсяг роботи зі збору емпіричної інформації, перекладів з іноземної мови, обробки отриманих даних, що чітко демонструє уміння К.Ю. Беляєвої здійснювати аналіз, систематизацію, порівняння, узагальнення фактів, її здатність до наукового абстрагування, самостійність, критичність, глибину мислення. Дисертацію написано на належному науковому рівні. Здобувачка володіє теорією проблеми і методами її дослідження. У мовно-стилістичному оформленні враховано особливості наукового стилю мовлення. Логічно чітку структурованість роботи забезпечують лаконічні висновки та узагальнення, значний матеріал систематизовано в таблицях.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації. Рецензоване дисертаційне дослідження К.Ю. Беляєвої незаперечно має наукову новизну і практичну значущість. Зміст повністю відображає основні положення дисертації. Схвалюючи стратегію і тактику наукового пошуку авторки, способи одержання емпіричного матеріалу, його узагальнення й інтерпретацію, укладені висновки, у порядку наукової дискусії вважаємо за потрібне вказати на певні дискусійні положення, а також висловити окремі побажання:

1. Вважаємо, що зміст першого розділу (п. 1.1) переобтяжений аналізом психологічних досліджень з загальної теорії обдарованості особистості, проте як результатом є визначення проблем, особливостей та труднощів соціалізації обдарованих учнів.

2. Розроблену автором модель соціально-педагогічного супроводу, що є логічним завершенням першого розділу дослідження (рис. 1.1, стор. 44) не відображено в авторефераті дослідження.

3. У роботі автор надає зразки окремих соціально-педагогічних ситуацій для студентів, завдання з фахових дисциплін та дисциплін психолого-педагогічного і методичного циклів. Вважаємо, що робота у цілому виграла б, якщо автор представила б більш системно інформацію про вплив зазначених засобів на компоненти готовності студентів до супроводу обдарованих школярів.

4. У додатках бажаним було б більш повно висвітлити засоби, методичного забезпечення рефлексивно-корегувального етапу технології підготовки, на якому проводились рефлексивні тренінги, що забезпечували здійснення майбутніми соціальними педагогами аналізу і самоаналізу набутих професійних знань і вмінь, а також розвитку особистісних якостей, що характеризують їхню готовність до відповідної професійної діяльності.

5. Оскільки автором представлено достатньо ґрунтовний варіативний експеримент, доцільним було б більш детально розкрити вплив кожного із елементів розробленого навчально-методичного забезпечення технології

підготовки майбутніх соціальних педагогів на формування різних компонентів готовності до соціально-педагогічного супроводу обдарованих школярів.

Позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження загалом, хочемо зазначити, що висловлені побажання та зауваження не применшують високої оцінки наукової роботи здобувачки.

Ідентичність змісту автореферату й основних положень дисертації.

Структурна побудова та зміст автореферату авторки ідентичні основним положенням дисертації. Наукові положення, висновки й рекомендації, наведені в авторефераті, належним чином розкриті й обґрунтовані в рукописі дисертації К.Ю. Беляєвої.

Загальний висновок. Беручи до уваги доведену актуальність, наявну незаперечну новизну та практичну значущість отриманих результатів для професійної освіти, дисертація заслуговує на позитивну оцінку. Дослідження відповідає пп. 9, 11, 12, 13, 14 постанови Кабінету Міністрів України “Порядок присудження наукових ступенів” від 24.07.2013 р. за № 567 (зі змінами, внесеними згідно з постановою КМ № 656 від 19.08.2015 р., № 1159 від 30.12.2015 р., № 567 від 27.07.2016), а її авторка, Беляєва Карина Юріївна, – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

**доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри соціальної педагогіки, психології
і педагогічних інновацій ДЗ «Південноукраїнський
національний педагогічний університет
імені К.Д. Ушинського»**

І.М. Богданова

